

Zondag - 2e van de Herfst

Numeri 11, 24 – 29 / Marcus 9:38-41

“Wij-zij”

Ds Jaco Zuurmond

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

“In de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest” – Het zijn mooie woorden! Of je er nou je kerkdienst mee begint, zoals de Lutheran. Of er mee doopt, zoals ook wij doen. Of er je preek mee afsluit, zoals collega Reitsma. Deze formulering - “In de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest” – wil uitdrukken dat wat hier gebeurt groter is dan wij zelf. We zijn hier, we dopen, we spreken... in de naam van de Ander. Niet wij zijn het die de kerk maken... die dopen... die spreken... Maar God zelf doopt – God zelf maakt ons tot kerk – en het is Gods eigen woord dat ons aan wil spreken. Ten diepste is Kerk een Heilig gebeuren. Groter dan wij.

Daarom: “In de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest”

Meester, wij hebben iemand gezien die in uw naam demonen uitdreef... en het was niet één van ons. Zo kan het dus omslaan, dat beroep op de naam. Zo kan het dus omslaan, het beroep op de heiligheid. En het valt nog te begrijpen ook. Kerk zijn is een heilige zaak, een heilig spel, omdat God zelf er in mee doet. En met heilige zaken ga je eerbiedig om, als mens. Helemaal sacramenten als doop en avondmaal voer je zo zorgvuldig mogelijk, zo respectvol mogelijk uit. Met respect voor God, die erbij is.

Zo ver, zo goed. Maar berg je wanneer mensen zich de hoeders wanen van het sacrament, van de heiligheid. Dan gaat het zo maar mis. Dan slaat zomaar de vlam in de pan. Een film, een cartoon, één verkeerd woord kan genoeg zijn om menigten van trouwe gelovigen de straat op te laten trekken, om brand te stichten, te schieten, te moorden. Geweld als heilige plicht, omdat het heilige wordt bedreigd. Dat is de andere kant van ons gevoel voor heiligheid.

In de naam van... Het slaat zo maar om. Niets mooier dan een kerk, een geloofsgemeenschap, die besef heeft van Heiligheid. Van ‘groter dan wij’. Van eerbied. Van verwijzen: het gaat niet om ons. Kerk zijn wij alleen maar ondanks onszelf. Alleen maar in zijn Naam. Niets mooier dan een kerk die zichzelf zo kan relativiseren. Geloven houdt dan in dat het centrum van je leven de vrijplaats wordt van God en de ander. Dit gevoel voor heiligheid maakt van de ziel een vrije ruimte. Dít geloof leert je af om al te snel ‘ik’ te zeggen. Liever zeg je heel bescheiden ‘in de naam van’. Zo’n geloof, zo’n kerk kan in onze al te éénkennige en egocentrische wereld ongekend heilzaam zijn.

En tegelijk – het slaat zo maar om-, niets gevaarlijker dan een kerk, een geloofsgemeenschap, die al te veel weet heeft van die heiligheid. Die precies weet hoe zij die heiligheid moet beschermen. En die ook niet aarzelt dat te doen. Een kerk die grenzen trekt: jij hoort erbij, en jij niet. Wij wel, zij niet. Dit is goed, dat is fout. Dit mag wel, en wie dat doet plaats zich buiten. Berg je, voor zo’n kerk.

En het slaat al om in het Evangelie zelf... “Meester, wij hebben iemand gezien die in uw naam demonen uitdreef... en het was niet één van ons.” En het zijn niet de minsten die dergelijke dingen zeggen: Johannes (Mk. 8) en Jozua (Num. 11).

Het venijn zit in de staart. ‘Niet één van ons’. ‘We hebben geprobeerd het hem te beletten omdat hij zich niet bij ons wilde aansluiten’. ‘Ons’ is ‘ik’ in meervoud. Het gekwetste ego neemt het centrum in. En het weet zich ook nog eens goddelijk gedekt. In dat ‘ons’ wordt zomaar ‘God’ geannexeerd.

‘Ons’ staat voor: ‘ik en God’. ‘Ik en God’ tegen de rest van de wereld, tegen ‘Ik en Jezus’ tegen ‘hunnie’. Het oppakken van de wapens is dan zo’n grote stap niet meer. De goede God kan vast en zeker wel tegen een stootje, maar o wat voelen zijn leerlingen zich snel beledigd. En dat dus al in de allereerste christengemeente... bij de eerste leerlingen van Jezus.

Nog niet zo lang geleden heeft de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken ons haarfijn uitgelegd hoe dit komt – dit ‘wij-zij’ denken, waar wij onszelf steeds weer op betrappen. Het zit ons namelijk in de genen. “Waarschijnlijk zit ergens diep in onze genen dat we een overzichtelijke groep willen hebben om mee te jagen of om een dorpje te onderhouden. En dat we niet goed in staat zijn om een binding aan te gaan met ons onbekende mensen.”

Clubgevoel, groepscode, duidelijke grenzen – wie hoort erbij, en wie niet... het is onze diepste natuur. En zelfs de eerste christengemeente – zelfs de leerlingen van Jezus zelf – konden zich aan deze natuur niet onttrekken. En wij, mensen van 2018, zijn echt niet beter dan zij.

Overigens is het nog maar de vraag in hoeverre onze minister gelijk had. O ja, dat van die genen – en die diepe angst voor het onbekende – dat zal wel. Maar gelukkig is een mens meer dan zijn genen. Er is ook nog zoiets als cultuur en geestelijke ontwikkeling – en soms iets als ‘geloof’.

Maar belangrijker: uit recent onderzoek is gebleken dat de opkomst van populistische partijen, waar je ook kijkt ter wereld, helemaal niet samenhangt met de komst van grote groepen ‘andere’ mensen. Menselijke samenlevingen verdragen het in de praktijk prima, als er anderen, vreemden, bij komen. Ook als dat er heel veel zijn.

De opkomst van populistische partijen bleek in datzelfde onderzoek wél samen te hangen met iets anders. Namelijk: als samenlevingen gaan knabbelen aan de rechten en kansen van de minst bedeelden. Als onder het motto van ‘bezuinigingen’ gekort wordt op sociale voorzieningen voor de kwetsbaarsten.

En als je dan ontdekt dat nieuwkomers in jouw samenleving mee moeten eten uit diezelfde ruif die toch al was leeggeroofd... ja, dat je dan het vertrouwen in de samenleving verliest, dat valt te begrijpen.

Ofwel, de opkomende vreemdelingenhaat komt ten diepste niet voort uit angst voor het vreemde – die ons in de genen zou zitten – maar heeft vooral economische wortels. Ten diepste gaat het over recht en onrecht. Over délen. Over eerlijkheid in de samenleving.

“... niet één van ons” -

Vandaag ontvangen we brood en wijn. Het wordt gedeeld, zonder enig aanzien des persoons. Niet als clubritueel, als soort herkenningssrite, maar principieel open. De heiligheid van deze maaltijd is, dat iedereen welkom is. En, al even belangrijk, iedereen krijgt even veel. Omdat we ons laten raken door hem die juist alle groepsgrenzen doorbrak.

“Wie niet tegen ons is, is voor ons”, sprak hij. Dus kijk eerst maar vooral in vertrouwen de wereld in. Vaak valt de wereld mee. Vaak vallen mensen mee. Dan is er altijd weer iemand die jou een beker water te drinken geeft. Of een slok wijn. Of jou een stukje brood geeft. Die jou je tas terugbrengt of je telefoon. Zo iemand geeft van zichzelf: dit is mijn lichaam – dit is mijn bloed. Dit ben ik – voor jou. En jij ontvangt – die ander - omdat je die ander zo nodig hebt.

Zo kijk ik naar mensen – zei Jezus, in reactie op onze éénkennigheid. Want zo kijkt God naar mensen.

“In de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest”

Amen

Gezongen liederen

Openingslied

LB 276

Gloria

LB 343 (volgens herfstliturgie)

Antwoordpsalm

Psalm 19a

Na preek

LB 1010: 1, 3, 4

Gezongen tafelgebed

LB 403c

Slotlied

LB 838: 1, 2, 3